

TAMPEREEN TULEVAISUUDEN KAUPUNKIPUUT

KPS Webinaari

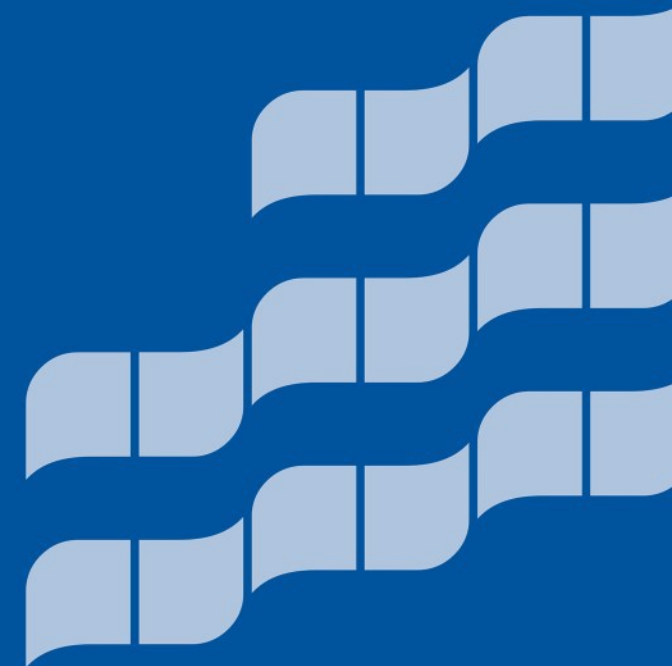
Kaupunkipuulinjaus 2020

Puulajikoe

Taimihankinnan ja taimistojen kehittämisen linjaus

Jyrki Lehtimäki, viherasiantuntija

11.3.2025

Kaupunkipuulinjaus

Tampereen tehdyt ohjelmat ja linjaukset

Kaupunkipuut [Tampereen kaupunki - Asuminen ja ympäristö - Ympäristö ja luonto - Puistot ja viheralueet]

Puulajiston monipuolistaminen toteuttaa

Tampereen kaupungin tekemiä linjauksia:

- Tampereen strategia 2030
- Kestävä Tampere 2030 -ohjelma
- Hiilineutraali Tampere 2030 -tiekartta
- Tampereen luonnon monimuotoisuusohjelma 2021-2030
- Pormestariohjelma 2021-2025
- Kaupunkipuulinjaus 2020

Kaupunkipuulinjauksen tavoitteet

Kaupunkipuut ovat arvokasta infraomaisuutta

Sorsapuisto, Lähteenkatu 2020

- kaupunkipuiden erilaisten arvojen tunnistaminen
- tietämyksen lisääminen kaupunkipuista
- puiden hyvinvoinnin turvaaminen kaupunkiympäristössä
- kaupunkipuiden tuottamien ekosysteemipalvelujen turvaaminen
- kaupunkiluonnon lisääminen
- kaupunkipuulajiston monipuolistaminen
- kaupunkilaisten ympäristön viihtyisyyden ja terveellisuuden parantaminen.

Puulajikoe

Käytössä olevan lajiston määrän lisääminen

Kuninkaankatu 2023

- **Ilmasto-olosuhteiden muuttuessa** ja kaupunkirakenteen tiivistyessä kaupunkipuihin kohdistuu lisääntyvässä määrin erilaisia **uhkia**, mutta myös **mahdollisuuksia**.
- Nykyisellään Tampereen viher- ja katualueilla käytettävä kaupunkipuusto on **lajistoltaan yksipuolista** ja käytettävän lajiston määrää on syytä laajentaa mahdollisten uhkien pienentämiseksi.
- Hankkeen tarkoituksena on löytää uusia **ilmastollisesti kestäviä puusukuja, -lajeja ja niiden alkuperiä** monipuolistamaan ilmastollisesti muuttuvassa kaupunkiympäristössä käytettävää valikoimaa.
- Tampereen kaupungilla ei ole tarvittavia osaamista, resursseja ja kontakteja **soveltuvan lisäysmateriaalin** etsimiseen ja kasvattamiseen. Mustilan Kotikunnas Säätioällä on yli sadan vuoden kokemus kestävien puualkuperien koetoiminnasta.
- **Yhteistoimintahanke** on monivuotinen ja yhteistoiminnan tarkoituksena on tuottaa tietoa molempien sopimusosapuolien käyttöön.
- Hankkeessa saatava **tieto julkistetaan** myös yleiseen käyttöön.

Puulajikoe

Alkuperän merkitys: *Acer rubrum*

Puulajikoe

Monimuotoisen puulajiston tavoitteita

Verkatehtaanpuisto 2023

- julkisilla viheralueilla käyttökelpoisia lajeja
- latvuspeitteisyyden ja kerroksellisen kasvillisuuden lisääminen
- erikokoisia puita, useita latvuskerroksia
- etsitään kestäviä alkuperiä 50+ uudesta tai vähän käytetyistä puulajista
- kokeiltavista lajeista useampia alkuperiä ja lisäyslähteitä, etsitään parhaita
- lämpösaarekkeisuuden vähentäminen
- erityisesti tarve uusille katupuulajeille
- ekosysteemipalvelujen vahvistaminen
- ekologisen yhteyksien vahvistaminen
- suojaa, pesäpaikkoja ja ruokaa

Puulajikoe

Tavoitteena uusia lajeja, ei haitallisia vieraslajeja

Mustila 2023

- metsien ja puustoisten alueiden väheneminen
- kotimaisiinkin puulajeihin kohdistuu uhkia
- kuivuus ja sahaavat talvilämpötilat
- lumen vähyys, märkä maa
- rakennetun ympäristön äärevät kasvuolosuhteet
- mistä korvaavia lajeja?
- eteläisten eurooppalaisten lajien leviäminen pohjoiseen
- vieraiden mantereiden puulajit

Puulajikoe

Uusia lajeja istutetaan erilaisiin ympäristöihin

Näsinkallio 2023

Pyynikki 2023

Pyynikki 2023

Puulajikoe

Abies amabilis
Abies holophylla
Abies mariesii
Abies veichii
Acer x freemanii
Acer komarovii
Acer pseudosieboldianum
Acer rubrum
Acer saccharinum
Acer spicatum
Acer triflorum
Aesculus flava
Betula alleghanensis
Betula ermanii
Chamaecyparis pisifera
Carpinus betulus
Carpinus carolina
Cladrastis kentukea
Cornus alternifolia
Corylus colurna
Fagus grandiflora
Fagus sylvatica
Fraxinus pennsylvanica
Juqlans cinerea
Juqlans nigra
Larix gmelinii var. gmelinii

Larix gmelinii var. Japonica
Larix kaempferi
Magnolia hybr. Ja ssp.
Malus hybr.
Ostrya virginiana
Phellodendron amurense
Prunus avium
Prunus kurilensis
Prunus maximoviczii
Pterocarya rhoifolia
Quercus coccinea
Quercus ellipsoidalis
Quercus rubra
Quercus velutina
Salix x fragilis 'BASFORDIANA'
Salix x fragilis 'FRAGILIS'
Salix x fragilis 'LASIPALATSI'
Salix x fragilis 'PADASJOEN
PENDULA'
Salix x fragilis 'RUSSELLIANA'
Salix x pendulina 'BLANDA'
Sorbus alnifolia
Sorbus commixta 'AAMU'
Tsuga heterophylla
Tsuga mertensiana
Ulmus americana

Puiden taimien hankinta

taimihankinnan ja lajiston monipuolistamisen haasteita

Saatavilla olevan puulajiston yksipuolisuus

Erikoispuiden sopimuskasvatus ja oma kasvatus ?

Taimitarjonnan yleinen väheneminen

Peruspuiden saatavuuden varmistaminen?

Selkeä tarve monipuolisemman puulajiston kehittämiseen ja saatavuuden varmistamiseen

- kokemuksen perusteella kaupallisten taimistojen tarjolla oleva lajisto on varsin suppeaa ja se painottuu yleisempiin lajeihin, joista monien saatavuus on kuitenkin edelleen kohtuullisen hyvä
- myös tavanomaisten lajien saatavuus heikkenee ennusteen mukaan entisestään
- päälajiston lisäksi tarjolla on erittäin vähän muita lajeja, erityisesti julkiseen viherrakentamiseen soveltuvissa taimikokoluokissa
- saatavilla oleva erikoisempi lajisto on pääosin eteläistä, alkuperä epäselvää ja talvenkestävyys on kehnoa

Puiden taimien hankinta

taimihankinnan ja lajiston monipuolistamisen haasteita

Taimien tuotantokustannukset kovassa nousussa

Taimitarhatuotannon kustannukset ovat olleet nousussa ja vauhti vuoden kuluessa on ollut raju. Esimerkiksi lannoitteiden hinnat ovat vuodentakaisesta kohonneet 2–3-kertaisiksi. Myös turpeissa, ruukuissa ja muissakin keskeisissä viljelytarvikkeissa on nähty tuntuvia korotuksia. Tilaajille koituu oheiskustannuksia jatkuvasti kohoavista rahtikuluista, jotka kotimaan liikenteessä ovat nousseet 15 prosenttia ja nousu jatkuu.

Oma lisänsä taimitarhojen kustannuksiin on seurannut uuden kasvinterveyslainsäädännön aiheuttamista kasvipassikäytännöistä sekä jäljitettävyy- ja omavalvontavaatimuksista. Niukkeneva kasvinsuojeluainevalikoima lisää mekaanista torjuntatyötä. Taimiaineistolain puhtausvaatimukset ja puutteellinen ainevalikoima aiheuttavat ongelmia, kun taimia palautetaan ja lähetetään uudet tilalle.

Jos koronapandemia onkin lisännyt taimien menekkiä, on siitä ollut taimistojen kannalta kielteisiäkin seurauksia lähinnä ylimääräisinä työvoimakustannuksina. Kaikkien tuotantokustannusten nousu on ollut niin huimaa, että taimihintojen korotusprosentiksi ei riitä yksinumeroisen luku.

Taimipulaa koko Euroopassa

Tähän asti on ajateltu, että puuvartiain taimien pula on ollut vain paikallinen ilmiö. Nyt taimipula on selviö koko Euroopassa. Syyt ovat hyvin monitahoiset. Toisaalla taimituotanto on supistunut tuntuvasti viime vuosina, mihin suurin syy on ollut hintatason alentumisen vaikutus taimitarhojen lopettamiseen. Samanaikaisesti taimikysynnän merkittävä kasvu parina viime vuotena on voimistanut tasapainottomuutta markkinoilla. Kysyntä on vahvistunut sekä puutarhakaupassa että viherrakentamisessa.

Pitkät viljelykierrat hidastavat nopeaa reagointia markkinatilanteen muutoksiin. Euroopan Taimitarhajarjestö ENAn kokoaman ennusteen mukaan tavallinen sopeutuminen kysynnän vaihteluihin ei edes keskipitkällä aikajänteellä toteudu. Synä tähän on ammattitaitoisen työvoiman puute, käytettävissä olevan pellon puute kilpailevan maankäytön takia sekä vähenevä halukkuus sukupolven vaihdoksiin. Nämä ongelmat aiheuttavat taimistojen vähenemistä edelleenkin. Nämä taustatekijät yhdistettynä kasvaneisiin inflaatio-odotuksiin ja jo toteutuneisiin tuotantopanosten hintojen nousuun merkitsevät taimien nopeaa hintojen nousua.

Viherympäristö -lehti

Taimien tuotantokustannukset kovassa nousussa

Taimitarhatuotannon kustannukset ovat olleet nousussa ja vauhti vuoden kuluessa on ollut raju. Esimerkiksi lannoitteiden hinnat ovat vuodentakaisesta kohonneet 2–3-kertaisiksi. Myös turpeissa, ruukuissa ja muissakin keskeisissä viljelytarvikkeissa on nähty tuntuvia korotuksia. Tilaajille koituu oheiskustannuksia jatkuvasti kohoavista rahtikuluista, jotka kotimaan liikenteessä ovat nousseet 15 prosenttia ja nousu jatkuu.

Oma lisänsä taimitarhojen kustannuksiin on seurannut uuden kasvinterveyslainsäädännön aiheuttamista kasvipassikäytännöistä sekä jäljitettävyy- ja omavalvontavaatimuksista. Niukkeneva kasvinsuojeluainevalikoima lisää mekaanista torjuntatyötä. Taimiaineistolain puhtausvaatimukset ja puutteellinen ainevalikoima aiheuttavat ongelmia, kun taimia palautetaan ja lähetetään uudet tilalle.

Jos koronapandemia onkin lisännyt taimien menekkiä, on siitä ollut taimistojen kannalta kielteisiäkin seurauksia lähinnä ylimääräisinä työvoimakustannuksina. Kaikkien tuotantokustannusten nousu on ollut niin huimaa, että taimihintojen korotusprosentiksi ei riitä yksinumeroisen luku.

Taimipulaa koko Euroopassa

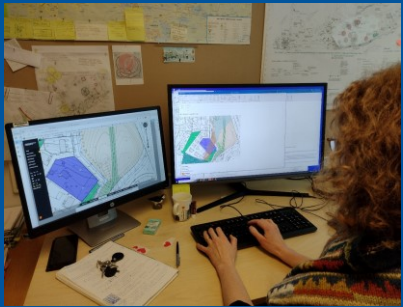
Tähän asti on ajateltu, että puuvartiain taimien pula on ollut vain paikallinen ilmiö. Nyt taimipula on selviö koko Euroopassa. Syyt ovat hyvin monitahoiset. Toisaalla taimituotanto on supistunut tuntuvasti viime vuosina, mihin suurin syy on ollut hintatason alentumisen vaikutus taimitarhojen lopettamiseen. Samanaikaisesti taimikysynnän merkittävä kasvu parina viime vuotena on voimistanut tasapainottomuutta markkinoilla. Kysyntä on vahvistunut sekä puutarhakaupassa että viherrakentamisessa.

Pitkät viljelykierrat hidastavat nopeaa reagointia markkinatilanteen muutoksiin. Euroopan Taimitarhajarjestö ENAn kokoaman ennusteen mukaan tavallinen sopeutuminen kysynnän vaihteluihin ei edes keskipitkällä aikajänteellä toteudu. Synä tähän on ammattitaitoisen työvoiman puute, käytettävissä olevan pellon puute kilpailevan maankäytön takia sekä vähenevä halukkuus sukupolven vaihdoksiin. Nämä ongelmat aiheuttavat taimistojen vähenemistä edelleenkin. Nämä taustatekijät yhdistettynä kasvaneisiin inflaatio-odotuksiin ja jo toteutuneisiin tuotantopanosten hintojen nousuun merkitsevät taimien nopeaa hintojen nousua.

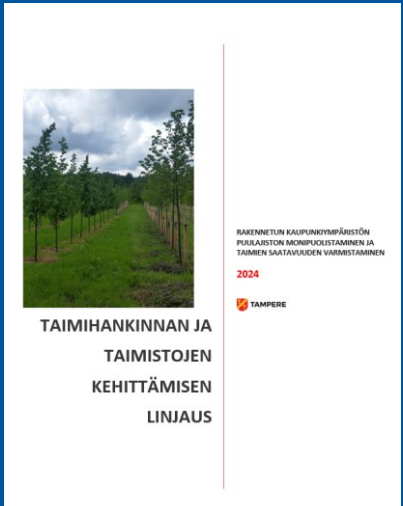

Puiden taimien hankinta

Puiden hankinta alkaa suunnittelusta

- **suunnittelijat ohjaavat** puulajien käyttöä, seurataan käytettävien lajien määriä
- käytettävät lajit on jaettu kolmeen lajiryhmään; **peruslajit, lisälajit ja erikoislajit**
- suunnittelija **kartoittaa saatavuutta** ja tekee **tarvittavia varauksia**
- suunnittelija varmistaa taimitiedon urakka-asiakirjoihin
- rakennuttaja tekee merkinnät tarjouspyyntöasiakirjoihin
- rakentamishankkeessa **urakoitsijan hankintoja sekä tilaajan hankintoja**
- urakoitsijan hankinnat tavanomaiset markkinoilta helposti löytyvät taimilajit ja koot
- tilaajan hankinnat erikoisemmat taimilajit, oma taimisto ja sopimusviljely

Puiden taimien hankinta

taimistojen ja taimihankinnan tavoitetila

- Tampereen kaupungilla on edelleen käytössään taimistoalueita puiden kasvatukseen, pinta-ala noin 9 ha
- budjetoitu resurssi taimien hankintaan ja kasvatukseen
- puulajikokeessa ja muissa hankkeissa on löydetty lisää soveltuvia puulajeja ja alkuperiä
- erilaisia kokeiluja uusien lajien löytämiseksi jatketaan
- **omilla taimistoilla** jatkokasvatetaan pääasiassa lajeja, joiden saatavuus on huono ja alkuperä tärkeä
- käytössä on myös **sopimusviljelyä** hyvien uusien lajien ja alkuperien jatkokasvattamiseksi
- käytössä on **puitesopimuksia** tavanomaisten puulajien hankinnasta

Kiitos mielenkiinnosta!

